Budapest 62., Pf. 634. 1396.

Egészség, kultúra

Kétkötetes Ki kicsoda?

Szintézis vagy centézis?

Tudományról, egészségügyről és kultúráról lesz szó az alábbiakban.

„Nagy érdeklődéssel olvastam a Magyarország 1982/4. számában »A beteg egyenletekben« című cikket. A matematika jelentőségét a tudományos gondolkodás fejlődésében általában és a modern technikai haladás hétköznapi gyakorlatában a XX. század második felében különösen — aligha vonhatja kétségbe valaki. Ügyelnünk kell azonban a túlzások elkerülésére. Minden területen tisztában kell lenni azzal, hogy mit várhatunk a matematikától, a matematikusoknak pedig azzal, hogy »alkalmazásuknak« melyek a határai. Itt most csak arra kívánok utalni, amit példaként említ a szerző. »Az igazán nagy felfedezésekhez nem kellett matematika — szokták mondani. Ez igaz is, de micsoda véráldozatokba került, amíg például Semmelweis eljutott szülészeti felismeréséig! Az anyák megmentője matematikai-statisztikai módszerek nélkül is rájött a gyermekágyi láz terjedésének törvényszerűségeire, addig azonban nagyon sok anyának kellett meghalnia... Statisztikai módszerek segítségével már viszonylag kevés betegről nyert tapasztalatok alapján is bizonyítani lehet például az összefüggéseket a betegség előfordulása és a feltételezett terjedési mód között.« A szerző »bizonyító« eljárásának van egy alapvető hibája. Semmelweis a második bécsi orvosi iskola mestereinek, Rokitansky kórbonctani irányzata és Skoda differenciált diagnosztikai metodikája mellett éppen a matematikai-statisztikai módszer alkalmazásának köszönhette felismerését. Mádai Lajos magyarul és angolul megjelent tanulmányában (Semmelweis Ignác Fülöp és a statisztikai tudomány — Statisztikai Szemle, 1968/10.) éppen az orvosi statisztika, a matematikai módszerek alkalmazásának úttörőjeként mutatja be, a modern korban használatos módszereket (amelyeket a szerző hiányolt Semmelweisnél), Semmelweis alkalmazta, és ezzel bizonyította tétele helyességét. Így az is bebizonyosodott, hogy a matematika mellett a tudománytörténet is nélkülözhetetlen az új módszerek, eljárások értékelésében. Különben nem fordítva, a negatívummal, hanem éppen a pozitívummal bizonyíthatta volna a matematikai-statisztikai módszerek jelentőségét, amelyek alig másfél évtized híján százötven évvel ezelőtt is hozzájárultak egy nagy felfedezéshez. A múlt és a jelen, a tegnap és a holnap éppen úgy önmérséklettel vizsgálható és értékelhető, mint ahogyan a tudományok szerepe is csak szintézisben szemlélhető a világban, nem akarva sem túlértékelni, sem lebecsülni egyiket sem."

L—F, BUDAPEST

„Olvasom a Magyarország 1982/4. számában megjelent rákepidemiológiai cikket. Ennek ürügyén szeretném elmondani észrevételeimet. Aránytalanul sokat foglalkozunk a rákkal, a daganatokkal és megelőzésük propagálásával. Ezzel valamiféle pánikot ültetünk az emberek tudatába. Hazánkban 1980-ban a haláloki csoportokat tekintve azt látjuk, hogy míg a daganatoknál tízezer lakosra a halálozási arány 25,99, addig a keringési rendszer betegségeinek halálozási aránya 72,07. Egészségügyi, »betegségtudati« naivitásunkról van itt szó. Hányan nem veszik komolyan például magas vérnyomásukat, sőt egyszer már jelentkezett infarktusukat sem. Tovább dohányoznak, esznek, iszunk. Mennyire tudunk félni attól, hogy mit mutat a szövettani lelet, de nem törődünk életmódunkkal, fölösleges kilóinkkal. Miért csak a ráktól van ez a páni félelem bennünk? A statisztika mást mutat. Jobban kellene tájékoztatni az embereket a keringési rendszer betegségeinek veszélyeiről is. Felvilágosító, megelőző gyakorlatunkat kellene egy kissé átprofilíroznunk, hiszen első számú ellenségünk a keringési rendszer betegsége."

DR. VERESS SÁNDOR, SZEGED

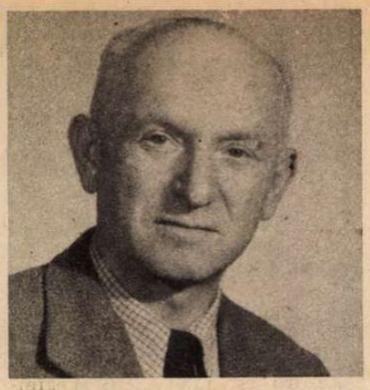

CSERÉPFALVI IMRE

„Kényességi" szempontok

„Lapjuk 1982/4. számában jelent meg a »Gyanúsított: a hús« című cikk, amelynek figyelemre méltó adataihoz az alábbiakat szeretném hozzáfűzni. Az 1974. évi Nemzetközi Statisztikai Évkönyv adatai szerint rosszindulatú daganatban hazánkban huszonkétezren, Csehszlovákiában harmincegyezren, Ausztriában pedig tizenkilencezren haltak meg, tehát a gyilkos kór ebben a három országban megközelítőleg azonos arányban szedi áldozatait. Romániában azonban a húszmilliót meghaladó lakosságból huszonnégyezer a rákban elhalálozottak száma, vagyis lényegesen kedvezőbb. Nem valószínű, hogy ez a gyógyítás vagy a megelőzés fejlettségét mutatná. Az is szerepel azonban az évkönyvben, hogy Mexikóban a rákos betegek százezer főre eső arányszáma 38 (nálunk ugyanabban az évben 211 volt), s ez már elgondolkoztató. Ha nem tudományosan, csak józan ésszel okoskodunk, arra kell gondolnunk, hogy ez az ottani lakosság szívósságával, egészséges életmódjával függ össze. Az egészség alapja viszont nyilván a helyes táplálkozás. Mexikóban a kukorica népélelmezési cikk, ebből készül az ottani kenyér, a tortilla is. Romániában ugyancsak alapvető élelmiszer a kukorica, ebből csinálják a mamaligát. A kukoricakészítményeket ugyancsak favorizáló Venezuelában szintén alacsony a rákban elhunytak aránya. Mindez arra enged következtetni, hogy a kukoricafogyasztás kedvezően befolyásolja a szervezet ellenállását a rákkal szemben. Érdemes volna talán kutatásokat végezni abban az irányban, hogy a kukorica rendszeres fogyasztása gátolja-e a rák keletkezését, illetve kifejlődését?"

SZENCI SZABÓ JÁNOS, BUDAPEST

„A Magyarország 1982/5. számának »Lexikonok« felcímű cikke a Ki kicsoda? című, nemrég megjelent könyvről többek között ezt írja: »Kortárs lexikon akkor használható csak, ha adott körének minden személyéről ad szócikket.« Joggal merül fel a kérdés, hogy az igényes újságolvasók és tévénézők e mindennapi eligazítójából miért maradt ki néhány olyan kortárs, akinek adataira akkor is szükség lehet, ha személyük, pályafutásuk nem rokonszenves. Így például hiányzik Rudolf Hess, Hitler egykori helyettese, akit még ma is egyedül őriznek a négy nagyhatalom katonái Spandau börtönében. Nincs benne Milovan Gyilasz, a Tito harcostársából antikommunistává lett politikus. A magyarok közül nem említik két Sztálin-díjasunkat: Aczél Tamást és Nagy Sándort, továbbá Varga Bélát, a koalíciós idők disszidált nemzetgyűlési elnökét, külföldre távozott olimpiai bajnoknőinket: Keleti Ágnest, Korondy Margitot és Szőke Katót. Nem szerepel az ugyancsak külföldre távozott Szörényi Éva színésznő, továbbá az utolsó magyar király özvegye, a ma 90 éves Zita sem. De vannak olyanok is, akiknek kihagyását még az ilyen »kényességi« szempontok sem indokolják. Hiába keressük a Ki kicsodá?-ban Vas Zoltán írót és politikust, Cserépfalvi Imrét és Püski Sándort, a két világháború közti időszak haladó könyvkiadóit, Lévai Jenőt, a magyar újságírók 90 éves doyenjét, Rubik Ernőt, a bűvös kocka világszerte ismert feltalálóját és még sok mindenkit. Javaslom, hogy a jövőben legyen még bővebb a Ki kicsoda? magyar része, és illusztrálják arcképekkel. Lehet esetleg külön magyar és külön külföldi, összesen kétkötetes Ki kicsoda? is."

DR. NAGY KÁROLY, BUDAPEST

„Az 1982/5. számban megjelent, »Lexikonok« felcímű cikk néhány megállapításával szeretnék vitatkozni. A Ki kicsoda? válogatását nem tartom jónak. Az akadémikusokon kívül is vannak hazánkban országos és európai hírű tudósok, akiknek a neve nem szerepel ebben az összeállításban. Nem esik szó olyan jelentős tudományos egyesületekről sem, mint a Pedagógiai Társaság, a Történelmi Társaság és mások. Rengeteg olyan kiválóságot lehetne felsorolni, akinek a neve inkább kívánkozott volna oda, mint némely alig ismert színésznőé. Nem tartom képtelenségnek viszont a Magyar Enciklopédia megjelentetését. Annak idején a Révai Kiadó meg tudta szervezni, hogy előfizetőket gyűjtsön. Bankkölcsönt is szereztek, és ki is adták tisztességgel az enciklopédiát. A kultúra a modern gazdaságban termelőerővé válik és ez köztudott. Állítja például Berend T. Iván, aki szerepel ugyan a Ki kicsodá?-ban, de életrajza rövidebb, mint egy-egy színésznőé."

NAGY PÉTER TIBOR, BUDAPEST

„Lapjuk 1982/3. száma a Paris Match cikke alapján »Műtétek a páciens születése előtt« címmel számol be a Skinner ikermagzat méhen belüli operációjáról. A cikk bevezetőjében ezt írják: »... az elsők között kezdte alkalmazni az amnioszintézis módszerét, amely lehetővé teszi az amnionfolyadék vételét fecskendő segítségével«. Ehhez csak annyit: kulcsfontosságú mondanivaló esetén vagy szakfordítót kell igénybe venni, vagy alaposan utána kell nézni a lényeges szavak jelentésének. Amnion belső magzatburkot jelent. Ez tartalmazza a magzat mellett az amnionfolyadékot, azaz magzatvizet is. Ha ebből vizsgálat céljára fecskendő segítségével mintát veszünk, akkor amniocentézist végzünk és nem -szintézist. A -centézis szóvégződésekben punkciót, szúrást jelent, az adott esetben magzatvíz nyerését a hasfalon keresztül. Éppen azért helyes megmagyarázni az idegen szó értelmét, hogy az ne keltsen bizonytalanságot és misztikus elképzeléseket az olvasóban."

DR. JANNY GÉZA, SZENTGOTTHÁRD

„Érdeklődéssel olvastam a Magyarország 1981/43. számában a »Fordítók és kiadók« című cikket. Szeretném azonban felhívni a szerző figyelmét arra, hogy a cikkben Sebestyén György Ausztriában élő magyar író és műfordító neve németesen jelent meg. Az 1981/46. számban Józsa Anna Borbála szabadbattyáni olvasójuk írja, hogy nagy sikere lenne Orbán Balázs hatkötetes munkájának, a Székelyföld leírásának, ha ezt újra kiadnák. Apróhirdetésekben gyakran olvashatjuk, hogy sokan keresik ezt a művet. Ezért igen hasznos és üdvös lenne, ha megjelentetnék előrendeléssel, illetve előjegyzéssel, hasonlóan Szinnyei József: Magyar írók élete és munkái című sorozatának nemrégen történt megjelentetéséhez."

CSISZÉR ALAJOS, GYŐR

„Hivatásomnál fogva gyakran kell Budapestet vonattal megközelítenem. Minden alkalommal látnom kell azt a felháborító szemétdombot, aminek nyugodtan nevezhetjük a városhatártól a Keleti pályaudvarig terjedő vasúti pályaszakaszt. Ezen a téren évtizedek óta semmi előrelépést nem lehet tapasztalni, hacsak a szemét mennyiségének növekedését nem tekintjük annak. Biztosan akadna vállalkozó, aki megfelelő anyagi ellenszolgáltatásért összeszedné a szemetet a sínek közül. Talán még a MÁV-on belül is meg lehetne ezt oldani. Szégyenkezem, ha arra gondolok, hogy a vasúton Budapestre érkező turistáknak ez az első benyomása a magyar fővárosról."

CSÉFÁN LAJOS IDEGENVEZETŐ, GYULA

„Az 1982/8. számban a »Kordáék« című cikkben sajtóhiba van. A »Sursum corda« ima magyar fordításából kimaradt egy szó, mert az így szól: »Fel a szívekkel, bízzatok!« Egyébként: szebb a régebbi fordítás, ez «Emeljétek fel a szíveteket!«"

DR. HAJDU LAJOS, DEBRECEN